

Cech kovářů, zámečníků, kolářů, truhlářů a bednářů Poběžovice

1827–1854

Inventář

EL NAD č.: 1887

AP č.: 430

Mgr. Radka Kinkorová
Horšovský Týn 2015

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	4
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	4
Seznam použitých pramenů a literatury	5
Přílohy	
Seznam použitých zkratk.....	6
Inventární seznam.....	7

I. Vývoj původce archiválií

Počátky cechovních sdružení úzce souvisejí se vznikem měst, kde se záhy začala vytvářet řemeslná bratrstva, v nichž se zpočátku řemeslníci spolčovali předně z náboženských důvodů. Brzy však začali hájit především své ekonomické zájmy a usilovali zejména o odbytový monopol na městských trzích. Kromě toho však uzavřené skupiny řemeslníků projevovaly solidaritu s nemocnými nebo zchudlými spolumistry a tovaryši, s vdovami a sirotky. Podoba cechů se po staletí neměnila a měla hierarchický charakter. V čele cechu stáli cechovní starší, kteří byli voleni na cechovních shromážděních, konaných zpravidla o suchých dnech. Volbu cechovních starších schvalovala městská rada, neboť cechy sice vystupovaly samosprávně, ale podléhaly rovněž městské správě, popř. správě panství. Cechovní starší cech řídili, svolávali cechovní schůze, kontrolovali prodej a kvalitu výrobků a dbali na dodržování zásad stanovených v cechovních statutech. Statuta neboli artikule určovaly pravidla fungování cechu, obsahovaly normy pro provozování řemesla a zachování jakosti výrobků, pro přijímání členů, vzdělávání řemeslnického dorostu a rovněž zahrnovaly normativ dobrých mravů.

Prozatím nejstarší doklad o existenci cechu kovářů, zámečníků, kolářů, truhlářů a bednářů působícího v Poběžovicích pochází ze soupisu řemesel sdružených v ceších, jejichž cechovní starší skládali slib před městskou správou v roce 1708.¹ Nelze vyloučit, že cech byl původně založen jen řemeslníky jednoho či dvou oborů a až později přistoupila i další řemesla. Předpokládáme, že řemesla sdružená ve společném cechu byla v Poběžovicích provozována již ve středověku.

Statuta cechu nejsou známa, cech se však řídil generálními cechovními patenty vydanými Karlem VI. v roce 1731 a 1739, které měly zajistit kontrolu řemesel ze strany státu. Generálie sjednotily cechovní předpisy, zejména v oblasti vzdělávání řemeslnického dorostu, mzdových poměrů a získávání mistrovského práva. Mj. zřídily funkci cechovních inspektorů vybíraných z řad městské správy, kteří byli pověřeni dozorem nad cechy. Z titulu své funkce se účastnili cechovních shromáždění a kontrolovali zápisy ze schůzí cechu v knihách protokolů vedených cechovními písaři.

V Poběžovicích působily minimálně od druhé poloviny 18. století dva společné cechy, které zřejmě neměly zcela přesně určeno, která méně početně zastoupená řemesla v nich budou zařazena, neboť např. řešetáři se v posledním desetiletí před zrušením cechů nacházejí v obou společných ceších. Mistři cechu nepocházeli pouze z Poběžovic, ale byli příslušní např. do Bělé nad Radbuzou, Ohnišťovic, Rybníka, Meclova atd.

Svoji činnost cech ukončil ke konci dubna 1860, kdy byly všechny cechy zrušeny císařským patentem z 27. prosince 1859, č. 227/1859 říšského zákoníku, který vstoupil v platnost dne 1. května 1860. Ten v úvodním článku III zrušil veškeré dosavadní předpisy o získávání živnostenského oprávnění a také ostatní starší normy o provozování živností, které byly v rozporu s novým živnostenským řádem, který zavedl. Tento řád nahradil dosud existující cechy živnostenskými společenstvy (§§ 106–130).

Po roce 1885 byli řemeslníci původně sdružení v cechu kovářů, zámečníků, kolářů, truhlářů a bednářů zařazeni v poběžovickém živnostenském společenstvu II, které sdružovalo kromě nich ještě provazníky, klempíře, kamnáře, kominíky, hrnčíře, zedníky, tesaře, malíře pokojů, hodináře a další.²

¹ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně /dále jen SOkA Domažlice/, Archiv města Poběžovice /dále jen AM Poběžovice/, kniha různých zápisů, smluv a jednání před městskou radou, i. č. 24, K 8, fol. 56^r.

² BAUER, Franz – KIEFNER, Rudolf – ROTHMAIER, Josef. *Ronsperg : ein Buch der Erinnerung. Furth im Wald : Ortsrat der Stadt Ronsperg im „Heimatkreis Bischofteinitz e. V.“*, 1990, s. 118.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

O převzetí dokumentů nyní tvořících archivní fond Cech hrnčírů, zedníků, soustružníků a tesařů Poběžovice do archivu se nedochoval žádný písemný záznam.

Lze předpokládat, že v době existence cechů se písemnosti nacházely, jak bývalo zvykem, společně s dalšími cechovními písemnostmi v cechovní truhle, svěřené cechovním starším. Po ukončení činnosti cechů přebírala veškerou agendu nově vzniklá živnostenská společenstva. V Poběžovicích se později ustavila dvě živnostenská společenstva sdružující vždy skupiny řemesel. Řemeslníci působící do roku 1860 v cechu hrnčírů, zedníků, soustružníků a tesařů se ocitli ve společenstvu II, které kromě shora uvedených řemeslníků přijímalo i kováře, zámečníky, truhláře, koláře atd. Proto pak společenstvo opatrovalo starší dokumenty vícera cechů (viz III. Archivní charakteristika archivního fondu).

Vzhledem k množství dochovaných archiválií lze předpokládat ztráty dokumentů před předáním do archivu.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Cech kovářů, zámečníků, kolářů, truhlářů a bednářů Poběžovice obsahuje pouze dvě úřední knihy.

Kniha zápisů ze schůzí cechu z let 1827–1850 byla do tohoto nově založeného archivního fondu Cech kovářů, zámečníků, kolářů, truhlářů a bednářů Poběžovice přesunuta z archivního fondu Cech hrnčírů, zedníků, soustružníků a tesařů Poběžovice (EL NAD 1310) (viz čj. SOAP/010-0222/2014 ze dne 21. března 2014).

Druhá úřední kniha byla do tohoto archivního fondu přesunuta z archivního Archiv města Poběžovice (EL NAD 340). Při sestavování úvodu k inventářům archivních fondů cechů působících v Poběžovicích zpracovatelka zjistila, že kniha i. č. 26, K 10 v inventáři k archivnímu fondu Archiv města Poběžovice uvedená jako „zápisy ve věcech cechovních“ (Zunfts-Protokoll), z let 1849–1854, je ve skutečnosti knihou protokolů čili knihou zápisů ze schůzí cechu kovářů, zámečníků, kolářů, truhlářů a bednářů v Poběžovicích. Existence takového cechu se zároveň potvrdila na základě zápisu v knize různých zápisů, smluv a jednání před městskou radou (AM Poběžovice, i. č. 24, K 8, fol. 56r).

Knihy zápisů ze schůzí měly cechy povinně vést podle článku 54 generálních cechovních artikulů z roku 1739 tak, aby z nich v případě potřeby mohly poskytnout opis záležitostí projednávaných na shromážděních.

Jazykem archiválií je němčina. Knihy jsou v dobrém fyzickém stavu.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Z činnosti poběžovického cechu kovářů, zámečníků, kolářů, truhlářů a bednářů se zachovaly pouze dvě úřední knihy se zápisy ze schůzí cechu z posledních desetiletí před jeho zrušením. Na shromážděních se projednávaly nejdůležitější záležitosti cechu, přijímali se noví učedníci, tovaryši a mistři, vybíraly se poplatky a rozhodovalo se o výdajích z cechovní pokladnice. Bohužel dochované archiválie představují pouhý zlomek obvykle vedených dokumentů, proto pro hlubší studium cechovní historie bude nutné využít i písemností uložených v jiných archivních fondech.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně archivní fond Cech kovářů, zámečníků, kolářů, truhlářů a bednářů Poběžovice uspořádala a archivní pomůcku zpracovala Radka Kinkorová.

V Horšovském Týně dne 11. června 2015

Radka Kinkorová

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, *Archiv města Poběžovice*, EL NAD 340, kniha různých zápisů, smluv a jednání před městskou radou, i. č. 24, K 8.

Literatura

BAUER, Franz – KIEFNER, Rudolf – ROTHMAIER, Josef. *Ronsperg : ein Buch der Erinnerung. Furth im Wald : Ortsrat der Stadt Ronsperg im „Heimatkreis Bischofteinitz e. V.“*, 1990.

VOLF, Miroslav – HAAS, Antonín. *Archivní příručka : sborník přednášek o archivní praxi*. Praha : Svoboda, 1948.

WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a v XV. století*. Praha, 1906.

WINTER, Zikmund. *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526–1620)*. Praha, 1909.

Seznam použitých zkratek

AP	archivní pomůcka
EL	evidenční list
ev. jedn.	evidenční jednotka
inv. č.	inventární číslo
NAD	Národní archivní dědictví
SOkA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

I. Knihy

1	Kniha zápisů ze schůzí cechu
vedená od 16. září 1827 do 13. srpna 1849,
jeden zápis z 24. března 1850
(Zunftsprotocoll anfangend 1830)
<i>Německy, 23 x 36 cm, papírová vazba,
desky z lepenky</i>	1827–1850	ukn1
2	Kniha zápisů ze schůzí cechu
vedená od 18. listopadu 1849 do 9. října 1854
(Zunfts-Protokoll für Jahr 1849)
<i>Německy, 21 x 33,5 cm, papírová vazba,
desky z lepenky</i>	1849–1854	ukn2

Název archivní pomůcky:	Cech kovářů, zámečnicků, kolářů, truhlářů a bednářů Poběžovice
Značka archivního fondu:	Cech k. z. k. t. b. Poběžovice
Časové rozmezí:	1827– 1854
Počet evidenčních jednotek:	2 (2 úředních knihy)
Počet inventárních jednotek:	2
Rozsah v bm:	0,11
Stav ke dni:	11. 6. 2015
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Radka Kinkorová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Radka Kinkorová
Počet stran:	8
Počet exemplářů:	4
Pomůcku schválil:	Mgr. Radka Kinkorová dne 11. 6. 2015 čj. SOAP/010-0465/2015